

1. VČELSTVO

Včela medonosná žije v početných společenstvech, kterým se říká včelstva. V jednom zdravém včelstvu je vždy jedna matka, velké množství dělnic a na jaře a v létě také větší množství trubců. Jednotlivé včely v tomto společenství velmi úzce spolupracují. To znamená, že každá má zcela určitý úkol a funkci. Vše funguje tak, jakoby včely byly jednou bytostí. Toto společenství spolupracuje tak dokonale, jako například lidské tělo se svými jednotlivými orgány.

Z mnoha pudů, které jsou charakteristické pro včelu medonosnou, mají prvořadý význam: **Pud společenského života, rojivý a rojový, pohlavní, rozmnožovací, shromažďovací, stavební, obranný a pud sebezáchovy.**

1. Pud společenského života

Včela žije ve společenství-včelstvu, tento pud umožňuje harmonickou činnost celého včelstva jako jednodušího organismu. Jednotlivým faktorem je matka a její feromon mateřská látka, který je šířen v prostoru včelstva. Zeslabení jeho vlivu, nebo jeho vymizení či ztráta způsobuje oslabení aktivity včelstva, chaos a nakonec vede k odchovu matky náhradní. Při nemožnosti odchovat náhradní matku dochází k zániku včelstva.

2. Pud rojivý a rojový

Rojivý pud je vlastnost vytvářející podmínky pro přirozený, nebo umělý odchov matek. Rojový pud, je forma projevu rojivého pudu, který se projevuje stavbou trubčích buněk a mateřích misek, posléze matečnicků, vylétnutím roje a shluknutím okolo matky, této vlastnosti využíváme při plnění oplodňáček. Potlačením těchto pudů podstatně omezíme možnost umělého chovu matek.

3. Stavební pud

Silně se projevuje po usazení roje. Negativně působí na založených chovných sériích při snůšce. Znamená přítomnost matky a harmonii ve včelstvu nejen v chovných úlcích. Je ovlivněn silou včelstva a hlavně intenzitou snůšky (krmením). Bez jeho existence by včelstvo nebylo schopné života.

4. Pohlavní pud

Projevuje se u matek 4-6 den po opuštění buněk výlety z úlů, podobně u trubců 10-12 den s vrcholem 23-33 den.

5. Rozmnožovací pud

Nastupuje teprve s odchovem trubců, v průměru 3 týdny po zaklazení trubčích buněk, souvisí se silou včelstev na jaře, může začít i před jarním proletem. Jeho trvání je důležité pro umělý chov matek, včelař (chovatel matek) je musí umět podporovat různými zásahy (vytvářet mnoho zavíčkovaného plodu a mnoho mladušek).

6. Pud shromažďovací

Má vliv na úspěch v chovu matek. Jeho intenzita v období silné snůšky téměř znemožňuje umělý chov matek. Včelstvo se plně soustředí na snůšku a ukládá zásoby všude možně. Zastaví voskem a zalije nektarem serie s matečnickou, případně je úplně zruší. Říkáme: „Pud shromažďovací převládá nad pudem rozmnožovacím“.

7. Obranný pud

Včelstva se silně rozvinutým obranným pudem vyřazujeme z chovu, pokud nemáme včelstva jako hlídacího psa na samotě před vetřelci.

Řečí včelařů tvoří včelstvo matka, dělnice a trubci. Všechny tři včelí kasty jsou stejně důležité a nesmí ve včelstvu chybět. Dnešní včelaři chovají včely v úlech, které bývají ve většině případů uloženy v různých druzích včelínů. Nežijeme již tedy v dobách dávno minulých, kdy Brtníkové obcházeli dutiny stromů, v kterých včely

hnízdily a kterým celkem spoře oděni ze žebříků, často holýma rukama podobni medvědům med odebírali. I když bychom i dnes našli Africké kmeny zacházející se včelami dosti nešikovně, není to již určité lezení do dutin stromů.

Když už hovoříme o zaniklých způsobech chovu včel, pak si možná někdo z vás vzpomene například na televizní seriál F.L. Věk, kde strýček mladého Věka choval na své zahradě včeličky ve velkých dřevěných úlech zhotovených z kmenů stromů s vyřezanými lidskými obličejí a vstupními otvory umístěnými povětšinou v ústech těchto obličejů. Těmto krásným, avšak nutno uvést velmi nepraktickým, úlům se říkalo „kláty“.

Další typem úlů byly tzv. košnice – úly vyrobené ze svazků slámy, které inspirují mnohé kuchařky při pečení vánočního cukroví, lidově dosti nesmyslně nazývaného jako „vosí hnízda“.

Dnešní úly nejsou nikterak prošípované technologiemi a moderními materiály, jak by se možná mohlo od soudobého překotného vývoje techniky a technologií očekávat. Sice včelaři okusili v 80-tých letech 20. století pokusy o začlenění novodobých materiálů do včelařství, ale tradiční materiály obstály na jedničku a to zvláště v těch oblastech, kam přichází paní Zima.

Soudobý úl je v podstatě speciálně upravená dřevěná bedna, čtvercového nebo obdélníkového půdorysu, se speciálně upraveným dnem a s několika tzv. nástavky. Odmyslíte-li si totiž ono zmíněné dno (oddělíte-li jej od zbytku bedny – a ve skutečnosti tomu u některých typů úlů tak i je), pak zbytek bedny je onen nástavek. A tak je úl vlastně tvořen jedním dnem a několika nástavky a říká se mu „nástavkový“. V určitých ročních obdobích, podle toho jak jsou včelstva silná, včelaři úly podle potřeby rozšiřují o další nástavky. V létě pak může být úl tvořen i osmi nástavky a dosahovat výšky třeba 2 metry. V zimním období pak zase bývá zpravidla tvořen jedním, dvěma až čtyřmi nástavky. Už to něco napovídá o dynamice rozvoje včelstva v ročním období.